

درگاه

۲۰ تشرین اول ۱۳۳۷

نومرو: ۱۳

برنجی سنه: ایکسجی جلد

مصابحه

اولنلرک فلسفه سی

بو یاز آتقره ده بولنورددم . معاوف قونفره سی باشلاقی اوزره ایدی . قونفره ایچون آناطولی نیک مختلف برلرندن کن مملر بلده باغچه سنک قریه لرند . برر فکر و مناقشه کومه سی کی طوبانیورلردی . بوملرک بر قسبله کوروشدم . اسکی محله مکتبی خوجا لرله یکی دارالمعلمین ، اذونلری آبران فرقلر وار : اسکیلر پک سکوتی کیمسه لردی . یکیلر براز جوق - ووله پورلر ! اسکیلر وظیفه لرلی دینی برتسلیمتله صبور و متوکل بابا لرلر . یکیلر وظیفه لرلی آز جوق فکری ، نظری بر هاله ایچنده کورسورلر . کنج مملرک حیاتی کرچه داها شهوولی ، فقط جوق اختلالی ! براز مبالغه ایله سوبله یورم : یکی معل خسته ، خبرچین برصنعتکاردر ، برآزده مجرد فکرلرک مفتونی .

کنج مملرله « معارف اصلاحات » اطرافنده خیل مناقشه لر یایقد . ملاقاتلرک برنده بن شو فکری ایلری سورمشدم ، دیشدم که : معارف خصوصنده هر دلو علمی و فلفلی تفکرلرک ، اصلاحات و اجرات تصورلرک تطبیق ایدیلرکی ساحه شودر : آناطولی نیک برقیسینده قرق الی خانه لی ، خانه لری اوتدن وچاوردن پایلامش ، باجاری تزهک توتن صیتمه لی برکریده بنه چاوردن پایلامش برکتله بومکتبک تک او طه سنده اونیش یکری چوجوق قارشینده چالیشان معلوماتی آز ، وساطتی هان هان هیچ ، فقیر بر کوی خوجا سی . اصلاح ایدیه جککر شی بو مکتبله بو خوجادر !

بو مکتب نه قادر طوبراق واوت اولورسه اولسون ، بر مکتبدر ؛ بوخوجا نه قادر جاهل و کوی اولورسه اولسون ، بنه بر خوجادر ؛ اوت بوکوی ، نه قادر ابتدائی اولورسه اولسون ، بنه بر کویدر . بوتون بونلر یاشایورلر و یاشایورلر ! ... بوی ، بوخیلاق حقیقی کورسورمیسکیز ؟ ! « ترق ، تمالی . » هر نه دیرسه کز دیکیز ... دیکشدره جککر موضوع بودر . نرم ایچون بو حقیقی کورمک ، بوی طوعی و بوی بوکسنتک لازمدر . احتمال که سنز ، بارلاق فکری کنیلر ، بوکویک ، بو خالفک حقیقتی بکه نزد اهل ایدرسکیز ! احتمال که سنز کوی ایچون مفکوروی بر مری ، بدیی بر مکتب تحیل ایدرسکیز ! فقط بو تحیلله الکزه نه کچر ؟ ! اوتومایکیز که حقیقتک آیاقلری طوبراقدهدر ، کورکاری ساده اولان خیال لکزددر . ذهن اوچار بوکسایر ، فقط نه یارار ، کوی ، حیات دینیلن بو قارابوی ، بو طوبراق یغینلی

سور و کله مکدن صوکر ! ؟ . خلاصه ، بوکون تعلیم و تربیه اصلاحاتک مبدائی شودر : قرق الی خانه لی خانه لری چاوردن ، باجاردن تزهک توتن صیتمه لی بر کویک عاجز مکتبی بر درجه ده بوکسنتک ، معارف روزکارلی اومکتبک دار بچرلرندن ایجری صوقایلدکدر . بدیی کوی ایچون دوشونمکار کزی دیکلدم ، لکن بو « حقیقت کوی » ایچون نه دوشو . نیورسکیز نه یاپورسکیز ؟ !

خیالپرست کنیلر کوی مکتبی حفته بو آجیق سوزلرمدن متأثر اولدیلر . بونکله برابر اعتراضده بولوندیلر ، دیدیلر که :

« یکی ایشدم ! هر شی حیاندن ، حقیقتدن پیچسندن ، حیاندن ، حقیقتدن حرکت ایدلم اما ، او زمانه قادر دشنلر بری بکری ! ؟ ! ملی و ملی بر معارف و وجوده کتیر نیجه قادر پا بوسیتون محو اولورسه ! ؟ .

بو کنج مریلرک نه دیمک ایسته دیک پک ایی آکلاشیلوردی . بوسوزلری - سولرکن اولر ، بتون شرقک بلکه اونچ یوز الی میلیون مسلمانک برسیاسی مقدارتی ده موضوع بحث اوایوردی . چونکه او کونلرده اسکیشور جبهه سنده کی تورک اوردوسنک طاغی هنوز ماموم دکدی . کنجکک اندیشه سی حرب وظفر اندیشه سیدی . یا اوردو داغیلرسه ! ؟ . او زمانه یاشامق نامه هیچ برمشله ، هیچ بر محاکمه قانا یوردی . پایلان مکتبلر ، اوقرتیلان درسلر ، پیشدیریلن چوجوقلر ، هرشی هرشی بیتش بوتون بر تاریخ سوشن دیمکدی . ! . بو کنجکک هب بویه دوشونه رک خدمتیلرک موقفتی هب حربک طغریته باغلا یورلردی ... ایشته هرکون وظیفه لرلی یاپارکن غریه ستورلرله یاقیورلر ، قورقدلری پناه سیاست زمیننده صانلار برغل آرا یورلردی . بوتون مملکک جاعده بویه دوشون ، وقوعای کونی کونه حساب ایدن قصه کوریشلی کنجککک تلاشنه ، یاسنه شاهد اولاشدم . بونلر بو سنه هر سک وروم الی شرقی الحاقلرند ، طرابلس غرب و بالقان سفرلرند ، متارکه ائشاده یکی باشند برر کره معنا اولمیدیلر . بنم اعتراضه ویردیکم جواب ساده شه شودر :

« فقط سنرطان ایدیه یورمیسکیز که روح فانیدر ، وجود کی اولور . بر نفس کی توککیر ، جکیلن زخمت محو اولور ، ایدیلن ایلیک اوتوتولور . برانسانک حیانتدن و جهندن یالکیز بر طوبرا قوری کیمک ویر دیکلی طاش نسانه قایر ، ایدار کزک ، غنم کزکک معصوبانی طوبرا ممدن اولورسه کز هرشی بوشه کیدر ! ؟ . سابر ، بوحساکیز یاکشدر . بوحساکیز بلکه طاشی ودمیری قوران بر ممدارک حسابدر . فقط روحی ایشله بر مری پیک دکل !

چونکه روح اواز ، روح باقیدر : مزارنده قندیل یانان اولیلره باقیکز ! بونلر ممرلری صفوت و تسلیمتله کچیرمش ، حیانتلرند یالکیز ایلیک آتش اولان روح قهرمانلریدر . . . طوبرا فک آلتنده ایلری و کیکاری چورون بو آدمارک روسی ، هنوز جانل دکلی در ؟ ! ایچون اوللری سهور و اوللره حرمت ایتمی اوکره تیرز ؟ حیانتلری حیانتلر منه ، روحلری روحلر منه ، بر خبر و فضیلت هیجانی ، بر حسن و مفکوره حله سی کی قاریشدیفندن دکلی ؟ ایچون اوللردن یاردم دیلر و اوللرک روحایتنه استناد ایدهرز ؟ ای روحلری روحلر منه دستک اولدیفندن ، خاطر لری اراده منه قوت ویردیکندن دکلی ؟ بو اولیلرک کرامتی بوزولیان جسدلرله ایشانه یلنه غافلر ! اناملرک ، حرمتلرک بقاسی داها بویوک بر کرامت دکلی ؟ یازیق اولیایه قندیل یاقانلری عیلایان اعتقاد سنرله ! خلقک بو فعلی نه رجهاالت ، نده براسرا قدر . ساده چه وجدانک وجدانه قارشی بر اکر امیدر . . . اونک ایچون جبهه ده اولن هر اسکی مجهول نفرک روسی ، کونک مکتبنده چالیشان هر فداکار خوجانک روسی ، عمری ایلیک و کوزلکک وقف آتش اولان بو اولیلرک روسی کی بر روح و اوللرکی باقیدر . هرایی ، هر کوزلایش ، قهرمانک روحی ایدیه آتان بر اوقدر ! ایلیک ، کوزلکک صرف ایدیلن هر عمر باقیدر . چونکه کیدر بو عمر ، ملنک لایموت اولان روحنه قاتیلر ، ایدیت سرینه مظهر اولور . سنرک ضمیرک ، سنرک فداکار لکزددر نه حربک جبهه سی ، نه ده جبهه لک موقعتلرله دغریدن دوغری بهر علاقه دار دکلد . سنر دوغری ، ایی و فداکار اولتی ایچون غایبلرک اوردوسیه التحاق اتمک و مملرک مملکتکک بآسه او غرامق مجبورینده دکلسکیز . هر زمان ایلیکی ایسته ییکز و ایلیک یاپیکز . اولولمه تهدید ایدلمک دخی اوی دلمه مکدن و یامقندن فارغ اولمایکیز . آجیق بوسورنله حقیقی اولومدن قورنو لورسکیز . معنا یاشامق و یاشامق ایچون اول اوله لی ییلمه لیسکیز . و بیکیز که دنیاده اک کوزل اولوم ایلیک بولنده اولانددر . چونکه انسانی ایدیه قاروشدیران یاشانان یالکیز خیردر . بیلریمیسکیز ، بوکون اک بویوک قهرمانلر کیملردر ؟ آناطولیده شرق و غرب جبهه لرند اوللر ، روحلری ملنک روحنه قاروشان ، اسملری یالکیز تاریخک حافظه سنه یازیلان مزارنده طاش ، قبرستانده تک سلوی بولغانان مجهول انسانلردر ، بزه بو ملنک ایلیک بولنده ، وظیفه اوغرنده اوله لی بیلیمین « منورلر » یز ؟ هیچ اولمازسه اوللرکک وظیفه سی ادراک ایدلم . . . دارالفنون مدرسنلن چاملیجه ۱۷۱۱ تشرین اول ۱۳۳۷

اسماعیل مفی